

A TUDOMÁNYOS MINŐSÍTŐ BIZOTTSÁG HÍREI

SZOKOLSZKYNÉ VÁRNAGY MARIANNE KANDIDÁTUSI DISSZERTÁCIÓJÁNAK VITÁJA

A Tudományos Minősítő Bizottság 1970. január 20-ára tűzte ki SZOKOLSZKYNÉ VÁRNAGY MARIANNE „*A tanulás-tanítás hatékonnyabbá tétele a dolgozók iskolájának levelező tagozatán*” című kandidátusi értekezésének nyilvános vitáját. A felkért bírálóbizottság elnöke ÁGOSTON GYÖRGY, a neveléstudományok kandidátusa, opponensek: FALUDI SZILÁRD, a neveléstudományok kandidátusa, DURKÓ MÁTYÁS, a neveléstudományok kandidátusa.

Mindkét opponens elismerően nyilatkozott a dolgozat tudományos eredményéről és megállapították, hogy szocializmust építő társadalmunk egyik kiemelkedően fontos területe a neveléstudományon belül a felnőttnevelés, s azon belül az iskolarendszerű felnőttoktatás tudományos igényességgel történő feldolgozása. Ezt indokolja napjainkban a tudomány és a technika rohamos fejlődése, a gazdasági élet követelménye, amely ma fokozottabban követeli meg a társadalom minden tagjától az életre való állandó felkészülést és felkészítést. A tárgyválasztás társadalmi fontosságát nemcsak az általános iskolai és középfokú oktatásban tanuló felnőttek nagy száma indokolja, hanem azok a minőségi problémák is, amelyet fenti társadalmi okok magyaráznak.

A felszabadulás óta eltelt negyedszázad alatt a hazai felnőttnevelés elsősorban a mennyiségi és szervezeti problémák megoldására fordított nagy gondot. Ez érthetően az első időszak reális társadalmi szükségletéből adódott. Ennek lett a következménye az, hogy az iskolarendszerű felnőttoktatás nem tudta a maga sajátos, a gyermek nevelésétől elkülönülő tantervi, tartalmi, tankönyv- és módszertani kérdéseit megfelelő szinten, időben és minden képzésformánál arányosan kidolgozni.

Egyre sürgetőbben jelentkezett tehát az, hogy az iskolarendszerű felnőttoktatás továbbfejlesztésének legfontosabb láncszeme a minőségi problémák mielőbbi megoldása, a sajátos tantervi, tartalmi, tankönyvi, továbbá didaktikai és metodikai kérdések tudományos feltárása és a jobb minőségi eredményeket ígérő megoldási módok átvitele a gyakorlati felnőttoktatási munkába.

A disszertáció tárgya, témaválasztása ebből

a szempontból jelentős, vizsgálati eredményei egzakt módon bizonyítják éppen e minőségi problémák megoldásának sürgős szükségességét és nyújtanak magához a megoldáshoz sokrétű segítséget.

A disszertáció öt fejezetben tárgyalja a témát, az elméleti fejezetek kísérleti eredményeit számos grafikonnal, szemléltető ábrával, táblázattal teszi még áttekinthetőbbé. Felépítése logikus, gondolatmenete világos.

A disszertációban maximálisan teljesül az elmélet és gyakorlat egysége, mélyen feltárja az összefüggéseket, elemzi a helyzeteket, bírál és egyben javaslatokat tesz a legeredményesebb megoldásokra.

A disszertáció kiemelkedő érdeme, hogy szerzője jelentős eredményeket ért el a felnőttoktatás didaktikája, a levelező oktatás hatékonyságát emelő metodikai megoldások területén. Ezek az önálló elméleti eredmények a következők:

— a felnőttek sajátos társadalmi helyzete, funkciói, a felnőttkori pszichikai sajátosságok, a felnőttoktatás speciális szervezeti keretei, lehetőségei alapján újrafogalmazta a felnőttoktatás sajátos pedagógiai célját és didaktikai feladatait. Különösen fontosnak tartja a szocialista emberré való átképzést és továbbképzést;

— ezt a sajátos felnőttoktatási koncepciót teszi tanterv- és tankönyvelméleti fejtegetései és metodikai kísérletei alapjává. Bebizonyította, hogy a sajátos tanterv kidolgozásánál — ha nehezebb, több munkát követelő is, — mégis az igazi eredménnyel kecsegtető út nem a gyermekek számára készített tantervek „felnőttesítése”, hanem a kérdés egészében való újragondolása és a tananyag újraválogatása, a meghatározó tényezők: s sajátos célok, a tudományág, tantárgy struktúrája és a felnőttkori sajátosságok alapján;

— fentiek alapján fontos következtetésre jut a felnőttoktatás tankönyveire vonatkozóan;

— nemcsak felveti, hanem bizonyítja is a felnőttoktatás elégtelen szervezeti feltételeit. Kimutatja a nálunk meglévő levelezőforma ellentmondásos megszervezésének veszélyét, melynek alapproblémája, hogy nincs mód

benne a tanár rendszeres, vezető és segítő munkájára;

— a jelölt értekezésében a módszertani helyzetelemzés objektív eszkörendszerét megtalálva, nagyon súlyos helyzetképet fest a levelező formájú felnőttoktatás szintjéről. Ennek megváltoztatására keres új módszertani eljárásokat. Kísérleti úton igazolja, mely módszerek használhatók eredményesen a levelező oktatás alapvető didaktikai feladatának megvalósítására, hatékonyságának nagyfokú növelésére;

— keresve az eredményesen felhasználható formákat és módszereket, részletesen bizonyítja, hogy a felnőttoktatás egészének alapszituációja kiválóan alkalmas a programozott tanítás megvalósítására és megfordítva, a felnőttoktatás néhány területen éppen a programozástól tudná a legértékesebb módszertani segítséget kapni;

— a jelölt önálló eredményei közül a pedagógiai kísérlettel bizonyítottat kell a legnagyobb értéknek tekinteni. Ebben egy komplex módszer (szintmérés, önálló tanulást irányító, a követelményeket tisztázó oktatólevél és a csoportfoglalkozás együttes alkalmazása) hatékonyságának a mértékét vizsgálta. Különösen kiváló eredményeket hozott az alkalmazott módszerkombináció az önálló könyvhasználat, a tanulni-tanítás, valamint az önálló gondolkodásra, vélemény-nyilvánításra nevelés terén.

Összefoglalva: Sz. VÁRNAGY MARIANNE disszertációja önálló kutatómunkán alapul, jelentősen hozzájárult a felnőttoktatás gyakorlatának hatékonyabbá tételéhez, mind a felnőttoktatás didaktikájának, mint a pedagógiai tudománynak továbbfejlesztéséhez.

Az opponensek hiányosságként említették, hogy bizonyos mértékig sematikus a mai polgári felnőttnevelés bemutatása; valamint olyan szerzők, mint FRANZ PÖGGELEK és FRANCISZKÉK URBANCZYK munkájának mellőzése. E szerzők műve segítene volna a szocialista felnőttoktatás teljesebb és objektívebb értékelésben.

A kisebb jelentőségű hiányosságok azonban nem érintik a mű legfontosabb értékeit. Mindkét opponens javasolta a Tudományos Minősítő Bizottságnak, hogy Sz. VÁRNAGY MARIANNE részére ítélje oda a neveléstudományok kandidátusa tudományos fokozatot.

A vita során a következő kérdések vetődtek fel: az eredményes önképzésre való előkészület jelentősége; a különböző nevelési tényezők közötti kapcsolat számbavétele; a metodika és a kultúrpolitika összefüggésének problematikája, a túlképzés; a szakirodalom kritikai felülvizsgálatának szempontja.

A kiküldött bírálóbizottság a következőket állapította meg: A disszertáció a felnőttnevelés egyik döntő ágával, az iskolarendszerű felnőttoktatás levelező tagozatával, annak hatékonyabbá tétele módszertani problémáival foglalkozik. A jelölt tehát alapvető fontosságú társadalmi, pedagógiai problémakört választott kutatása tárgyává. A disszertáció felépítése logikus, világos, szerkezete arányos. A jelölt alapos ismerője a felnőttnevelésre és didaktikára vonatkozó hazai és nemzetközi szakirodalomnak. Minden vizsgált problémánál gondosan elemzi, kritikailag értékeli a szakirodalomnak tárgyára vonatkozó megállapításait.

Az értekezés kutatómódszertani szempontból nagy változatosság, gazdagság, de ugyanakkor a tárgy és a célok által meghatározott világos logika jellemzi. Külön értéke a disszertációnak az ötéves pedagógiai kísérlet szakszerű lefolytatása. Kiemelendő, hogy az értekezés komplex módon vizsgálja a felnőttoktatás célját, feladatát, folyamatát és módszereit. Az egész munkát egészséges kritikai hang jellemzi a jelenlegi felnőttoktatás ki nem elégítő tantervi koncepciójára, tankönyvi feldolgozásra, szervezeti feltételeire és módszereire vonatkozóan. E helyzet megváltoztatására javasol részben deduktív-bizonyító, részben azonban induktív kísérleti úton új módszereket. Külön értéke a munkának az oktatás módszere fogalmának meghatározására tett javaslata és a módszerek új típusú tudományos osztályozása.

Az opponensek bírálták a jelöltnek a szakirodalom egyes megállapítására vonatkozó néhány értékelését, továbbá kritikai megjegyzéseket tettek az értekezés stílusával kapcsolatban is. A jelölt a bírálatok egy részét elfogadta, más kérdésekben saját álláspontját részletesebben indokolta. A bírálóbizottság egyhangúan javasolta a jelölt számára a neveléstudományok kandidátusa fokozat odaítélését.

A TMB Pedagógiai Szakbizottsága az opponensek és a bírálóbizottság véleményével egyetértett és titkos szavazással egyhangúan javasolta a neveléstudományok kandidátusa fokozat odaítélését.

A Tudományos Minősítő Bizottság plénum-ülése elismerve a dolgozat tudományos eredményeit SzOKOLSKYKYNÉ VÁRNAGY MARIANNE részére a neveléstudományok kandidátusa tudományos fokozatot „A tanulás-tanítás hatékonyabbá tétele a dolgozók iskolájának levelező tagozatán” című kandidátusi értekezésére odaítélte.

SIMON PÉTERNÉ